

OP HOOP VAN ZEGEN

Spel van de zee in vier bedrijven

door

HERMAN HEIJERMANS

bewerking

Hans Keijzer

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.
(Grimas Theatergrime verkoop)
Tel: 072 - 5 11 24 07
E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl
Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **OP HOOP VAN ZEGEN** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties en eventuele andere publicaties de volledige naam van de oorspronkelijke auteur: **HERMAN HEIJERMANS** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de lettergrootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van het I.B.V.A. Holland bv te Alkmaar.

Copyright: © 2016 Anco Entertainment bv - Toneeluitgeverij Vink bv

Internet: www.toneeluitgeverijvink.nl

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (youtube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Vergunning tot opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het Auteursrechtenbureau **I.B.V.A. HOLLAND bv**

Postbus 363

1800 AJ Alkmaar

Telefoon 072 - 5112135

Website: www.ibva.nl

Email: info@ibva.nl

ING bank: 81356 – IBAN: NL08INGB0000081356 BIC: INGBNL2A

Geen enkele andere instantie dan het IBVA heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!

Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Vergunning tot opvoering:

1. Aankoop van minimaal **10** tekstboekjes bij de uitgever.
2. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart (tevens bewijs van aankoop), met uw gegevens, naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
3. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Vergunning tot HER-opvoering(en):

1. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart met uw gegevens naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
2. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, terwijl de geldende rechten met 100% worden verhoogd. Het tarief wordt met 20% verhoogd voor opvoeringen waarvoor geen toestemming werd aangevraagd binnen drie weken voorafgaand aan de voorstelling.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

**Rechten BELGIË: Toneelfonds JANSSENS, afd. Auteursrechten,
Te Boelaerlei 107 - 2140 Bght ANTWERPEN Telefoon (03)3.66.44.00.
Geen enkele andere instantie heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.**

PERSONEN:

Knietje - Vissersweduwe

Barend - Haar jongste zoon

Geert - Haar oudere zoon

Bos - Reder

Clementine - Dochter van Bos

Simon - Scheepstimmerman

Saart - Vissersweduwe

Marietje - Zijn dochter

Truus - Vissersweduwe

Kaps - Boekhouder van reder Bos

De rol van Marietje, de dochter van scheepstimmerman Simon hebben wij uiteindelijk geschrappt. Veel van haar tekst (Vooraf in het derde bedrijf) is naar Clementine gegaan (uiteeraard met enkele aanpassingen). Het is uiteindelijk aan de regisseur om te beslissen om deze versie ook met vier spelers te spelen of met tien.

Mochten er vragen zijn dan kan men altijd met mij contact opnemen, email: hanskeijzerprodukties@gmail.com

Ik wens de regisseur en speler veel plezier tijdens het repetitieproces.

EERSTE BEDRIJF

Clementine tekent een portret van Barendje.

CLEMENTINE: Stil zitten. Je beweegt te veel.

BAREND: Ik krijg kramp.

CLEMENTINE: Je hoofd meer zo. Nog meer, naar rechts. Je zat zo leuk. En je hand op je knie.

BAREND: Geen mens kan zo lang stilzitten. Mijn voeten slapen.

CLEMENTINE: Je moet wel meewerken. Het is voor je moeders verjaardag.

BAREND: Wat moet mijn moeder nu met een tekening van mij?

CLEMENTINE: Inlijsten, ophangen. Stilzitten.

BAREND: Ik word moe.

CLEMENTINE: He toe, Barend. Nog even. Geert deed niet zo moeilijk.

BAREND: Geert? Heb je Geert ook getekend?

CLEMENTINE: Ja, natuurlijk.

BAREND: Wanneer?

CLEMENTINE: Twee weken geleden.

BAREND: In het kot?

CLEMENTINE: Ja, waar dacht jij? Op de kermis? Ik ben hem alleen vergeten te vragen wanneer hij vrij komt. Weet jij het.

BAREND: Nee. Volgende maand, volgende week.

CLEMENTINE: Mis je hem?

BAREND: Het is mijn broer.

CLEMENTINE: En je moeder?

BAREND: Wat is daar mee?

CLEMENTINE: Nou, mist zij hem ook?

BAREND: Jezus, wat kan jij een stomme vragen stellen. Ben je nou eindelijk klaar?

CLEMENTINE: Nog niet.

BAREND: Hij zal wel weer gaan varen als hij vrij is.

CLEMENTINE: Denk je?

BAREND: Geert is verliefd op de zee.

CLEMENTINE: Als Geert naar zee gaat, ga jij dan ook?

BAREND: Ik?

CLEMENTINE: Je moeder zal het geld goed kunnen gebruiken.

BAREND: Ik ga niet naar zee.

CLEMENTINE: Wat een onzin. Je vader was visser en je twee andere broers.

BAREND: Ik heb geen zin om ook te verzuipen.

CLEMENTINE: Ze varen allemaal.

BAREND: Ja, en ze verzopen ook allemaal.

CLEMENTINE: Een man moet niet bang zijn.

BAREND: Ik blijf liever aan de wal.

CLEMENTINE: Ik zal je niet dwingen. Hoe oud ben je?

BAREND: Vorige maand afgekeurd voor de dienst.

CLEMENTINE: Afgekeurd? Jij?

BAREND: Voor me.... Voor me.... Ja, dat weet ik niet. Gewoon, afgekeurd.

CLEMENTINE: Nou ja, wat hebben we aan een bange soldaat.

BAREND: Aan de wal ben ik niet bang. Laat ze maar komen, dan haal ik ze mijn mes door hun ribben.

CLEMENTINE: Geert is niet bang, ook niet op zee.

BAREND: Weet jij wat er met Manke Willem gebeurd is? Een haai beet zijn been er af. Toch door blijven varen.

CLEMENTINE: Haaien lusten jou niet. Jij bent nu al te taai. Je moet naar zee. Brood verdienen voor je moeder. Net als Geert.

BAREND: Waarom heb je het steeds over Geert?

CLEMENTINE: Het is klaar.

BAREND: Laat zien.

CLEMENTINE: Nog niet. Ik moet het eerst nog inkleuren. (*Zwak getoeter van een stoomboot. Simon luidt de bel*)

BAREND: Dat is de "Anna". Er is een dode aan boord.

CLEMENTINE: Alweer een dode?

BAREND: De vlak hangt halfstok.

CLEMENTINE: Nummer twee van de week. Eerst de "Agatha Maria"

BAREND: Nee, dat was de "Charlotte".

CLEMENTINE: O ja. De "Agatha" was vorige maand. Wie zal het zijn? Ben jij niet nieuwsgierig?

BAREND: Je went er aan. En van ons zit er niemand op. Vader niet, Jozef niet en Hendrik niet. En Geert zit nog altijd in de kast. Zes maanden moest hij. Met aftrek van voorarrest. Hoe lang die duurde weet niemand. (*Kniertje op*)

KNIERTJE: Dag, juffrouw Clementine.

CLEMENTINE: Dag.

KNIERTJE: Waar ga je nu opeens naar toe?

BAREND: Ik ben nieuwsgierig wat er met de "Anna" is gebeurd? (*Barend af*)

KNIERTJE: Ik was op de pier. Het wachten duurde zo lang, ik heb er mijn buik vol van. Een arm mens wordt wel bezocht. Weer een dooie, en het wordt nog winter ook.

CLEMENTINE: Toe, lach nou is. Geert kan elk ogenblik thuis komen.

KNIERTJE: Geert? En dan?

CLEMENTINE: Dan.... dan niks. Vrolijk zijn. Met kniezen en grommen win je geen aardappels. *(Bos op)*

BOS: Hallo, blijf je hier logeren. Mag ik binnen komen?

KNIERTJE: Natuurlijk, meneer Bos.

BOS: Ik heb wel smerige schoenen.

KNIERTJE: Hindert niets, meneer. Droog zand is geen ongeluk. Ik veeg het wel weer aan.

BOS: Zoals altijd, niet, Kniertje?

KNIERTJE: Jawel, meneer. Gaat u zitten, meneer.

BOS: Daar zeg ik geen nee op. Ja, Knier, we worden allemaal een dagje ouder. Nou, laat eens kijken wat je gemaakt hebt.

CLEMENTINE: Nee. Daar heeft u toch geen verstand van.

BOS: Dank je. Je voedt je dochter op, doet haar op tekenles, maar wat ze daar allemaal leert, dat blijf je onthouden. Doe niet zo kinderachtig.

CLEMENTINE: Als het af is, pappa. *(Barend op)*

BAREND: Dag, meneer Bos.

BOS: Barendje, je komt als geroepen.

BAREND: Ikke?

BOS: We heb je nodig, man.

BAREND: Goed, meneer.

BOS: Je wordt al een hele kerel. Hoe lang loop je nu al zonder werk?

BAREND: Ruim een half jaar.

KNIERTJE: Dat lieg je, meer dan een jaar.

BAREND: Nietwaar.

KNIERTJE: Dat is wel. Reken maar na. Vanaf juni....

BOS: Het is al goed. Geen geruzie. Het leven is zo kort. Nou Barend, wat denk je van de 47?

BAREND: De 47?

BOS: De "Op hoop van zegen".

CLEMENTINE: Wilt u de "Hoop"....?

BOS: Hou jij er buiten, tekenjuf.

CLEMENTINE: En vanmorgen nog....

BOS: Ben ik niet duidelijk genoeg?

CLEMENTINE: Pappa....

BOS: En nu opgesodemieterd jij, snotneus. Ga naar je moeder. *(Clementine af)*

KNIERTJE: Dag, juffrouw Bos.

BOS: Precies haar moeder. Een katje, niet? Soms moet ik ze wel laten zien dat ik de baas ben. Anders zouden die twee zo mijn rederij overnemen. Zie je mij al in de keuken de aardappels

schillen? Hoewel ik dat vroeger vaak genoeg gedaan heb in mijn jonge jaren.

KNIERTJE: Of ik me dat herinner.

BOS: Daar weet jij alles van, niet. Aardappels met een verse haring. Die tijd is geweest. Met een vloot van acht loggers staat je kop naar andere zaken, al kijk ik toch nog graag in die donkere ogen van je. Knier. Dat mag ik toch wel zeggen, na al die jaren?

KNIER: Ja, meneer.

BOS: Nou, Barend? Wat vind je er van?

KNIERTJE: Doe je bek dan open.

BAREND: Ik wilde liever....

KNIERTJE: Liever? Wat liever?

BOS: Jongen, je moet het zelf weten. De "Hoop van zegen" heeft het vorige jaar op de haringvangst veertienduizend gulden gemaakt. De bemanning is compleet. Hengst is de schipper. De matrozen zijn er op een na, de jongste, de reepschieter, de afhouder, alles is voorzien. Nou dacht de schipper aan jou als de oudste. Wat zeg je?

BAREND: Nee, meneer.

KNIERTJE: Wat een koppig krenge ben je toch. Ik zou je wel aan boord willen ranselen.

BOS: En waarom wil je niet? Bang voor zeeziekte? Je hebt toch al eens een reis meegemaakt als afhouder en als middeljongen?

KNIERTJE: En als speeljongen, meneer.

BOS: Je doet erg dom. Ik heb nog met je grootvader gevaren. Toen had ik ook liever bij moeders pappot gezeten, dan prikken levend gehouden met handen als klompen ijs. En ik had toen ook liever een verse boterham gehad dan prikkoppen afgebeten. En je vader....

BAREND: Mijn vader is verzopen, en mijn broer Jozef en Hendrik en ik vertik het.

BOS: Tja, als je zo denkt. Het is beter om hem niet te dwingen, Kniertje. Ik begrijp hem wel. Mijn vader is ook niet in zijn bed gestorven, maar als je zo door redeneert, ligt straks de hele visserij op zijn gat. Of moeten we straks met een hengel in prutslootje gaan zitten klooien, op zoek naar baars en paling?

KNIERTJE: Het is toch om te janken. Als je vader dit wist....

BOS: Die weet het niet en wij wel. En wij weten nog veel meer, hè, Kniertje.

KNIERTJE: Dat was toen, meneer. Die jongen denkt zeker dat ik mijn man en die twee andere jongens vergeten ben. Dat ben ik niet. Nooit.

BOS: Niet huilen, Knier. Met huilen maak je de doden niet levend.

KNIERTJE: Nee, meneer. Dat weet ik wel, meneer. De volgende maand is het twaalf jaar geleden dat de Clementine op 't Zand is gebleven.

BOS: Tja, de Clementine. Dat was in achtentachtig.

KNIERTJE: November achtentachtig. Toen was hij drie. Wat denkt die aap wel, dat hij er meer van af weet dan ik?

BAREND: Dat heb ik niet gezegd. Ik ken mijn vader helemaal niet, en mijn broers ook niet, maar....

BOS: Nou dan?

BAREND: Ik wil een ander vak. Niet op zee.

KNIERTJE: Een ander vak? Kan je dan wat anders? Nog niet lezen of schrijven.

BAREND: Is dat mijn schuld?

KNIERTJE: Nee, de mijne. Drie jaar heb ik maar ondersteuning gehad. De andere negen moest ik het maar bij elkaar zien te scharrelen.

BOS: Vergeet je mij niet, Knier?

KNIERTJE: Daar blijf ik u dankbaar voor, meneer. Als ik bij u en de pastoor niet had kunnen werken, of eens een warm kliekje halen voor die snotneus, dan.... En dan verwijt hij me nog....

BAREND: Ik verwijt niks. Ik.... Ik wil alles doen. Zandgraven, helmen planten, inzouten, ik wil metselaar worden of timmerman of loopjongen desnoods, pizzakoerier.

KNIERTJE: Of burgemeester. Of veldwachter. 's Nachts op dievenjacht zeker. Word eens een echte kerel.

BAREND: Heb ik ook maar een woord geklaagd toen laatst het zout het vlees van mijn poten vrat, toen ik niet slapen kon van de pijn?

KNIERTJE: Metselaar. Die jongen is gek. Timmerman worden. Hoeveel keer krijgt een metselaar een ongeluk? Elk vak heeft wat anders.

BOS: Ja, Barend, denk eens na. Denk eens aan de mijnwerkers, de machinisten, de stokers. Hoe vaak klim ik niet langs een valreep? Hoe vaak roei ik niet naar een logger? Er kan altijd en overal wat gebeuren. Kuren, jongen. Daar moet je niet aan toe geven.

KNIERTJE: En we hebben geen keus. God alleen weet hoe de winter zal zijn. Alle aardappels waren in dit late najaar verrot, meneer.

BOS: Dat is een hele tegenvaller. Nou jongen, wat zeg je?

BAREND: Nee, meneer.

KNIERTJE: Dan zoek je maar een ander kosthuis, uitvreter.

BAREND: Laat Geert maar in mijn plaats gaan.

KNIERTJE: En nu opgeduveld.

BOS: Rustig nou, Knier. (*Barend af*) Geert? Is dat je zoon, die....

KNIERTJE: Ja, meneer.

BOS: Zes maanden?

KNIERTJE: Ja, meneer.

BOS: Insubordinatie?

KNIERTJE: Je, meneer. Hij kon zijn handen niet thuis houden.

BOS: Stommeling.

KNIERTJE: Ze moeten het uitgelokt hebben.

BOS: Onzin. Dat soort dingen doen ze niet bij de marine. Zou een mooie bende worden. Het gezag zou voor de haaien zijn als een matroos links en recht klappen begint uit te delen, als iets hem niet zint.

KNIERTJE: Daar heeft u wel gelijk in, meneer. Het is een knappe jongen, net zijn vader. En sterk. Daar hangt zijn portret, toen droeg hij nog een uniform. Eerste klas. Nou is hij....

BOS: Gedegradeerd?

KNIERTJE: Nee, weggejaagd, als hij vrij komt. Dat uniform stond hem zo.... Hij is twee keer in Indië geweest. En als hij straks, of volgende week thuiskomt, moet hij ook mee vreten. Maar ik moet het hem nageven, hij laat er geen gras over groeien. Die jongen vindt overal wel een schipper.

BOS: Als hij zich maar rustig houdt.

KNIERTJE: Als jongen is hij al op de geepreis geweest.

BOS: Ik zal je een ding zeggen, Knier. Ik neem hem liever niet. Ontevreden lui zoals hij zijn er tegenwoordig genoeg. Wat van de Marine komt, dat is, en dat is waar, dat is rood tot op het bot. En rooie hoef ik niet. Heb ik gelijk?

KNIERTJE: Zeker, meneer. Mijn jongen....

BOS: Dat zal allemaal wel. Kromme Jacob is ook door een schipper aan de dijk gezet. Die was, godbetert, met alles ontevreden. Die dacht dat ik met de centen knoeide. Nou probeert hij het in Maassluis. Ik houd niet van die fratsen.

KNIERTJE: Mag ik hem naar de schipper sturen als hij thuis is? Of direct naar het kantoor?

BOS: Geen gedonder.

KNIERTJE: Ja, meneer.

BOS: Als hij op tijd thuis is, kan hij met de "Hoop van zegen". Die is net van de helling. De proviand en de vaten worden aan boord gebracht, en terug met een volle lading, dat weet je.

KNIERTJE: Ja, meneer.

BOS: Goed dan. Wat is dat?

KNIERTJE: Mensen die van de haven terug komen. De "Anna" heeft

een dooie.

BOS: Wie is het?

KNIERTJE: Ik weet het niet, meneer. Ik ga eens horen. (*Kniertje en Bos af. Geert op. Barend op*)

BAREND: Wie? Geert?

GEERT: Ja, ik ben het. Nou, je mag me wel een poot geven.

BAREND: Heb je moeder al....?

GEERT: Nee. Waar is ze?

BAREND: Moeder die....

GEERT: Wat sta je me bezopen aan te kijken?

BAREND: Ben je ziek geweest?

GEERT: Ik ben nooit ziek.

BAREND: Je ziet zo wit.

GEERT: Zeg maar dat ik er belazerd uit zie. Geef die spiegel eens. Verdomme, wat een smoel.

BAREND: He was het in de kast? Klote?

GEERT: Nee, je krijgt er biefstuk te vreten. Is er een borrel in huis?

BAREND: Nee.

GEERT: Haal dan wat. Als ik niet snel een slok neem sla ik tegen de vlakke.

BAREND: Ik heb geen geld.

GEERT: Hier.

BAREND: Bij de rooie om de hoek?

GEERT: Dat kan me niet verdomme, als je maar opschiet. Is moeder gezond? Heeft ze soms de pest aan me?

BAREND: Waarom zou ze?

GEERT: Omdat ik.... Kijk toch niet zo bezopen uit je ogen.

BAREND: Ik moet nog aan je.... gewoon.... Aan je gezicht wennen.

GEERT: Zo is mijn gezicht. Had ze de duvel in, ja of nee?

BAREND: Dat weet ik niet.

GEERT: Jij weet ook niks. (*Barend af. Clementine op*)

CLEMENTINE: Jezus, Geert.

GEERT: Scheid uit. Dat verdomde gejack. Zo is het wel genoeg.

CLEMENTINE: Ik ben zo blij. Zo blij....

GEERT: Rustig nou maar.

CLEMENTINE: Ik kan het niet helpen.

GEERT: En ik ook niet. Al dat lawaai aan mijn kop.

CLEMENTINE: Lawaai.

GEERT: Dat begrijp je niet. Zes maanden alleen, alleen met je eigen vuil in een cel. Laat de gordijnen eens zakken, die zon is om gek van te worden.

CLEMENTINE: Je baard, waar is je baard?

GEERT: Mijn baard beviel ze niet. Die wilde het rijk hebben. Lelijke kop zo, niet? Ik zie er zeker belazerd uit?

CLEMENTINE: Jij? Hou kom je er op.

GEERT: Ik word grijs.

CLEMENTINE: Niks van te zien.

GEERT: Je liegt. Ik zag het net in de spiegel. Schoften, een zeeman opsluiten in een hok waar je niet lopen kan, waar je niet met iemand spreken kan, waar je.... godverdomme. (*Barend op*)

BAREND: Hier is de jenever.

CLEMENTINE: Jenever?

BAREND: Voor Geert. Wat doe jij hier? Als je vader....

GEERT: Bemoei je er niet mee.

CLEMENTINE: Ik had wat houtskool laten liggen.

GEERT: Is er geen glas? Laat maar. Hoe laat is het?

BAREND: Half vijf.

CLEMENTINE: Geert, je kunt er niet tegen.

GEERT: Dit is de beste manier om je maag te looien. Wees maar niet bang. Ik zal me niet bezatten. Is er wat te vreten in huis? Hier, ga jij eens wat halen. Kaas en vlees.

BAREND: Vlees?

GEERT: Vlees, ja. Als jij zes maanden niks anders gevreten hebt dan roggemik, rats en paardebonen, dan wil je wel wat anders. Ik voel me te slap om een poot te verzetten. Nou, schiet op. Ik heb zin om me een koliek te vreten. (*Barend af*)

GEERT: Ik zou er nog wel een lusten.

CLEMENTINE: Nee.

GEERT: Goed, niet meer. Is er tabak?

CLEMENTINE: Er is nog shag in de pot.

GEERT: Mooi zo. Is dat mijn pijp?

CLEMENTINE: Heb ik voor je bewaard.

GEERT: Met wie heb jij gescharreld toen ik daar zat?

CLEMENTINE: Met schele Kobus, rooie Hannes en zijn broer, Piet van Aal, Willem de Bibber en Klaas van 't Gatje. Maar nou ben jij er weer.

GEERT: Ben vergeten hoe het smaakte. Een half jaar niet meer gerookt.

CLEMENTINE: Vertel eens. Je zit eindelijk een beetje rustig.

GEERT: Ik heb anders lang genoeg gezeten. Nou wil ik lopen.

CLEMENTINE: Wat is er, Geert?

GEERT: Zonder jou zou het niet gebeurd zijn.

CLEMENTINE: Die is goed. Heb ik het gedaan?

GEERT: Ik had je voor hem gewaarschuwd.

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneeluitgeverijvink.nl de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

 info@toneeluitgeverijvink.nl

 072 5112407

“Samenspelen” is ons motto